

DEPREMDE ZARAR GÖRENLERİN HAKLARI VE CEZAİ SORUMLUK HALLERİ

1-Deprem ve benzeri nedenler neticesinde binanın yıkılması sonucu meydana gelen ölüm ya da yaralanmalarda binaların proje müellifi mimar ve mühendisler, binaları inşa eden müteahhit ve yükleniciler, yapı denetim kuruluşu aracılığı ile yapılan bir yapı söz konusu ise bu kuruluşların sorumluları hakkında maddi ve manevi tazminat talepleri **Türk Borçlar Kanunu 49. maddesine göre ‘haksız fiil’** sebebiyle açılmaktadır.

2-Bunun dışında ‘eser sözleşmesi’ hükümleri gereğince sonradan çıkan gizli ayıptan dolayı ilgili kişilerin hukuki sorumlulukları bulunmaktadır. Hasar gören binada birden fazla kişinin sorumluluğu mevcut ise, bu kişiler kusurları oranında müştereken sorumluluğu olacaktır. Ev/arsa/bina sahibinin müterafik yani birlikte kusuru varsa hakkaniyete uygun bir indirim uygulanacaktır. Hasar gören yapıda birden fazla kişi, şirket, müteahhittin sorumluluğu varsa, kendi aralarında birbirlerine rücu edebilecekleri gibi, dava açıldığında da açılan davayı sorumlu olduğunu düşündükleri kişilere durumu ihbar etmeleri gerekecektir. Bu kişiler açısından dava arkadaşlığı bulunduğundan, hepsine karşı birlikte husumet yöneltilerek dava açılabilir. Ayrıca zarar gören binanın konut sigortası olmasına rağmen sigorta şirketi yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınıyorsa sigorta şirketine karşı da açılacak davada husumet yöneltilmelidir.

İlgili kişilerin hukuki sorumluluğu sadece ölüm ya da yaralanma halleri ile sınırlı olmayıp, binadaki yıkım ya da hasar sebebi ile uğranılan diğer zararlar da tazmin sorumluluğu kapsamında olduğunu belirtmek önem arz etmektedir. Zarar gören yapı emsali bir yapının ikamesi için ödenmesi gereken emsal kira bedeli de; ayıplı yapıdaki ayıbın makul sürede giderilmesi süresince talep edilebilecektir. Manevi tazminat talepleri de bu kapsama dâhildir.

3-Binalarını kendileri inşa eden depremzedelerin duurmunda binanın bir proje ve onay prosedüründen geçilerek inşa edilmesi halinde prosedürde hatası bulunan mimar veya mühendisler, denetim kuruluşu sorumlusu ile onay mercii olan idari yetkililer ile ilgili olarak, görevli ve yetkili mahkemede dava açma hakkına sahiptir.

4-Haksız fiil davalarındaki zaman aşımı Türk Borçlar Kanunu 72. maddesine göre zarar görenin, zararı ve zarar vereni öğrendiği tarihten itibaren 2 yıl ve her halde zararı doğuran haksız fiilin işlenmesinden itibaren 10 yıldır. Deprem sonucu yıkılan binalar sebebi ile açılan tazminat davalarında Zamanaşımının başlangıcı Yargıtay Hukuk Genel Kurul Kararları uyarınca zararın meydana geldiği tarih olarak kabul edilmektedir.

5-Deprem sonrası zarar gören kişilerin malvarlığını kısmen veya tamamen yitirilmesi durumunda meydana gelen ‘zararın tespiti için taşınmazın bağlı bulunduğu yerdeki Sulh Hukuk Mahkemelerine müracaat ederek ‘**zarar tespiti**’ yaptırımları önemlidir. Zarar tespiti yapılırken özellikle hasar gören kısımların resimlerinin çekilmesi, kamera kayıtlarının yapılması, tespit sırasında taşınmazda meydana gelen her türlü hasarın kayıt altına alınması olası hukuki süreçte ispat açısından önem arz etmektedir. İyi bir zarar tespiti yapılabilirse, ana tazminat davası aşamasında yapılacak keşif süreci belenmeksizin zarar gören yapının tamiri, tadilatı, yenilenmesi yapılabilir. Aksi takdirde doğrudan dava açılması asıl görevli mahkemenin zarar tespiti için keşif yapmasını beklemek, zarar gören taşınmazın tamirata ve tadilatını önemli derecede geciktirebilecektir. Ayrıca depremden zarar görenler dava aşamasında; 4539 sayılı Yasa ve 6100 Sayılı HMK hükümleri gereğince **adli yardım** hakkından da faydalanabileceklerdir.

6-Deprem neticesinde meydana gelen ölüm ya da yaralanmalarda binayı yapan müteahhidin ve diğer süjelerinde cezai sorumluluğu söz konusu olacaktır. Burada suç tarihi, binanın yıkıldığı tarihtir.

Ceza Hukuku açısından, deprem sonrası yıkılan binalarda müteahhidin cezai sorumluluğunda **"Taksirle Ölüme veya Taksirle Yaralamaya Neden Olma"** suçlarının incelenmesi gerekir. Kişinin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışı ile başka bir kimsenin hayatına son vermesi, **"Taksirle Ölüme Neden Olma"** suçunu oluşturmaktadır. Bu suç **Türk Ceza Kanunu'nun 85. maddesinde; "Taksirle Yaralama" suçu ise 89. maddesinde** düzenlenmiştir.

Bu suçlarda cezai sorumluluğu saptarken öncelikle, müteahhidin yıkılan binanın yapımında taksir niteliğinde bir kusurunun olup olmadığı ve bu taksirli fiil ile binanın yıkılması arasında bir nedensellik bağı olup olmadığı belirlenmelidir. Şunu da söylemek gerekir ki her şeyi uygun olarak yapması halinde yine de deprem bir yıkıma neden olmuşsa **'illiyet bağı'**nın kesilmesi sebebiyle, müteahhide bir sorumluluk yüklenemeyecektir. Deprem neticesinde meydana gelen ölüm ya da yaralanmalarda suç tarihi, binanın yıkıldığı tarihtir.

7-İdare Hukukunda sorumluluk idarenin **'kusurlu sorumluluğu'** ve **'kusursuz sorumluluğu'** olarak iki şekilde ortaya çıkar. İdarenin kusurlu sorumluluğu, kamu hizmetinin hiç işlememesi, geç işlemesi ya da kötü işlemesi hallerinde söz konusu olur. **'Hizmet kusuru'** olarak değerlendirilen bu hallerde idarenin sorumluluğu bulunmaktadır. İdarenin kusursuz sorumluluğu ise sosyal devlet ilkesinin sonucu olarak, faaliyetleri artan idarenin, kusuru olmasa bile faaliyet ile zarar arasında nedensellik bağının bulunması halinde zarardan sorumlu tutulması durumudur. İdare bünyesinde tehlike barındıran faaliyetlerinden kaynaklanan zarardan kusuru olmasa dahi sorumludur. Bazı durumlarda ise İdarenin, **'fedakarlığın denkleştirilmesi ilkesi'** gereğince kusursuz sorumluluğu söz konusu olur.

8-Binasını kendisi yaptığı halde zarar görenler, deprem öncesinde deprem ve yapı güvenliğine uygun bir kentleşme, zemin seçimi, denetim yükümlülüğünü yerine getirmeyen Şehircilik ve Çevre Bakanlığı, Valilik ve ilgili belediyelere karşı tazminat davası açılabileceklerdir. Zarar tarihinden itibaren 1 yıl içinde ilgili idarelere yazılı başvuru yapılarak maddi ve manevi tazminat talebi iletilmelidir. Bu taleplerin yazılı reddi veya talep hakkında 60 gün içinde cevap verilmemesi halinde talep zımni olarak reddetmiş sayılacağından bu süreyi takip eden 60 gün içinde, yetkili idare mahkemesinde açılacak dava ile maddi ve manevi tazminat talep edilebilir. Bina yapım işlemi malik dışında başka bir kişi ya da kurum tarafından yapılmış olsa dahi, bu inşaatı yapanlar, zarar görenlere ödemiş oldukları maddi ve manevi tazminat giderleri karşısında ilgili idari kuruma müracaat ederek zararlarının karşılanmasını talep edebileceklerdir.

9-Kamuoyunda **"imar affı "** olarak bilinen, 2981 sayılı Yasa'ya da değinmekte fayda bulunmaktadır. Bu yasa ile imar mevzuatı dışına çıkan yapılara belirli koşullarla yapı kayıt belgesi verilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, yıkılan ya da hasar gören binalarda, 2981 sayılı Yasa uyarınca başvuru yapılarak **'yapı kayıt belgesi'** alınmış olması halidir. Yapı kayıt belgesi verilirken, binanın dayanıklılığına ilişkin gerekli koşulları taşıyıp taşımadığı hususunun incelenmemiş olması durumunda, İdarenin hizmet kusurunun varlığı kabul edilmelidir. Şayet bina sahibinin de bu hususta kusuru varsa **'Fedakarlığın Denkleştirilmesi İlkesi'** gereğince tazminat oranları belirlenmelidir.

10-Depremde zarar gören kişilerin meydana gelen zararlarının tahsili için başvurmaları gerek bir kısım yol ve yöntemleri yukarıda özetle açıkladık. Bu alternatiflerden en hızlı çözüm alınacak olan yol ise; zarar gören taşınmazın sigortası mevcut ise, ilgili sigorta şirketine başvurularak meydana gelen zararın tazmininin talep edilmesi yoludur.

Önerilerimiz:

Olası bir depremden sonra yaşanan olumsuz sonuçlar, sadece yapıların yapım sürecindeki yetersizliklerden değil, kentsel alanları planlama ve uygulamadaki yetersizliklerden, deprem öncesi, anında ve sonrasında yapılması gereken faaliyetlerin gerektiği gibi yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Yerleşim alanlarında bir deprem anında meydana gelebilecek kayıpların ve zararların azaltılabilmesi amacıyla önceden deprem afetine hazırlık ve zararı hafifletmek için önlemlerin alınması önemli rol almaktadır.

Yerleşim alanlarında depreme hazırlık önlemleri kapsamında, mevcut fiziksel yapılarda deprem tehlikesinin ve riskinin belirlenmesi, afet senaryolarına göre hasar görülebilirlik çalışmalarının yapılması, elde edilecek veriler ışığında da yerleşim ve yapı ölçeğinde stratejik planların geliştirilmesi ve bu planların uygulanması gereklidir. Kentsel alanlarda hasar görülebilirliği azaltmak için alınması gereken önlemler hakkında halka yönelik etkin bilgilendirme ve eğitim programları uygulanmalıdır.

Meydana gelen 6,9 büyüklüğündeki depremden dolayı büyük üzüntü duyuyor, hayatını kaybedenlere Allaha rahmet ve başsağlığı diliyor, yaralıların da bir an önce sağlığına kavuşmalarını temenni ediyoruz.

Kurtarma ekiplerinin her birine yürek dolusu minnetle...

Adalet ve Sağlıkla kalın...

Av. Görkem ALYANAK / Av. Uğur UZUN